

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

סוכות תשפ"ד

חיים של 'דירת עראי'

תוכן

א' - מבט של 'דירת עראי' / א

ב' - הנהגה של 'דירת עראי' / ג

ג' - הכנה ל'דירת קבע' / ו

צא מדירת קבע

אחת ההזדמנויות שנותן לנו השי"ת כדי לקנות על ידן את הדעה הזו, הלא היא המצווה של "בִּסְכַּת תְּשֻׁבוּ שְׂבָעַת יָמִים" (ויקרא כג, מב). בכוחה של מצוות סוכה, אם נקיים אותה כפי כוונת הבורא יתברך, להביא לתוצאות מרחיקות לכת ולהשפיע השפעה ניכרת על חיינו, השפעה שתלווה אותנו לא רק בחג הסוכות אלא גם בחשון, בכסלו ובשאר חודשי השנה. אם נלמד כיצד לשבת בסוכה באופן הנכון, הדבר ישפיע מאוד על שלמות הדעת שלנו, ועל כל הצלחתנו בעבודת ה'.

הבה נלמד את הענין הזה. ראשית כל נציין שאחת ההלכות החשובות ביותר במאפייני הסוכה היא, שהיא צריכה להיות 'דירת עראי'. הסוכה אמורה להיות מבנה ארעי, וזו הסיבה שסוכה שגבוהה יותר מעשרים אמה פסולה, משום ש"סוכה דירת עראי בעינן", וסוכה הבנויה בגובה רב שכזה יוצרת רושם של קבע, ומוכרחים לבנות עבודה דפנות חזקות וקבועות, כך שהיא לא תוכל להיות דירת עראי. רואים אפוא שאחת מדרישות ההלכה היסודיות במצוות סוכה היא, שהסוכה תהיה מקום מגורים ארעי.

הלכה זו נועדה כדי ללמד אותנו דבר חשוב ביותר. התורה דורשת מאיתנו: "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי" - למשך שבעה ימים, רצון ה' הוא שנעבור מביתנו הקבוע והיציב אל דירת מגורים ארעית וקלושה. הישיבה שם, בבקתת העץ הקטנה והרעועה, תעודד אותנו להתבונן על מציאותנו הארעית בעולם הזה, על "אורך עמידתו בעולם" במשמעותו האמיתית.

א' - מבט של 'דירת עראי'

"אורך עמידתו בעולם"

בשער חשבון הנפש (החשבון הששה עשר), מדבר החובות הלבבות אודות חובתו של כל אדם לחשוב ולהתבונן במה שהוא מכנה "אורך עמידתו בעולם", כלומר מהותה וצורתה של עצם מציאותו בעולם. פירושו של דבר הוא, שיחד עם כל הדעות שמוטל על האדם לפתח בחייו, על האדם להקדיש זמן לחשוב על השאלה הבוערת: כמה זמן אני עומד להישאר כאן?

והנה, כל ילד יודע את התשובה לשאלה הזו, ומודע היטב למצבו: הוא כאן כדי להישאר. אם תספרו לו סיפורים אודות אנשים שנפטרו, הוא לא באמת יאמין לכם, ובכל אופן, זה לא נוגע אליו. הוא חושב שהוא יודע מהו אורך קיומו בעולמו; הוא תושב קבע בעולם.

למען האמת, כמעט כל אדם נשאר עם מבט הנעורים הזה למשך כל חייו. כמובן שהוא יודע שיש מושג של מוות, אבל זה רחוק מאוד משכלו. הוא חי מתוך מבט שנשארו לפחות עשרת אלפים שנה לחיות בעולם. זהו מבטו של האדם אודות "אורך עמידתו בעולם" - הוא כאן כדי להישאר.

ולכן מזכיר לנו החובות הלבבות את גודל חשיבותה של "חשבון האדם עם נפשו על אורך זמן עמדו בעולם, ויעלה על לבו קרבת קצו ובוא המוות אליו". עלינו לזכור שאנחנו רק מבקרים כאן. אנחנו אורחים במלונו של הקב"ה, ולאחר זמן קצר, אנחנו עוברים הלאה, למקום אחר.

למען ידעו דורותיכם

כמובן שאל לנו לשכוח את מטרת ישיבתנו בסוכה, אותה כתב ה' בתורתו בצורה מפורשת ביותר: "לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בְּסֻכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (ויקרא כג, מג).

לפי דעה אחת בגמרא, זו הסיבה לכך שסוכה שגבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, בגלל גובהו של הסכך. כאשר הסכך מונח בגובה רב שכזה, "לא שלטא בה עינא" - עינו של האדם אינה רואה את זה באופן סדיר, מה שיגרום לאדם להחמיץ את עניינה של הסוכה. התורה רוצה שהסכך יהיה בטווח ראייתו הרגילה של האדם, כך שהוא יבחין במה שנמצא מעל לראשו גם בלי למתוח את צווארו, וזה יזכיר לו את אותה תקופה ניסית בתולדות העם היהודי. עם שלם חי בתוך סוכות עץ רעועות וקטנות, ועדיין, במדבר היינו שמורים ובטוחים יותר מכל תקופה אחרת בהיסטוריה. ומדוע? רק בגלל הקב"ה. הוא היה הסוכה שלנו. הוא זה שהגן עלינו.

יהודי נכנס לסוכה ובודק: "האם הסכך כשר? האם הסוכה גדולה מספיק? האם היא נמצאת תחת האילן?" אלו שמונחים יותר בסוגיות חושבים על לבוד, דופן עקומה, ועוד מדיני הסוכה. איזה דבר נפלא! כמה נהדר שזה מה שמעסיק את מחשבותיהם של ישראל. אלא שעלינו לזכור להוסיף עוד נקודה אחת. צריך להקדיש זמן מסוים כדי לחשוב על ארבעים השנים שחינו במדבר, מוגנים ושמורים על ידי סוכתו של השי"ת. איך אפשר להזניח עבודה זו, כאשר התורה כותבת בפירוש שהסוכה נועדה "לְמַעַן" - במיוחד בשביל נקודה זו - לזכור את המציאות המיוחדת לה זכינו בצאתנו ממצרים.

ויסעו

יחד עם מחשבה זו ובכללה, הסוכה מזכירה לנו עד כמה ארעי היה הקיום שלהם במדבר. היה עליהם לעמוד תמיד הכן, אולי יישמע קול החצוצרות המבשר להם כי עליהם לקפל את האהלים ולהתחיל לנסוע. כך יצא שהם אף פעם לא הרגישו כמו תושבי קבע, אלא תמיד חשו עצמם כתושבי עראי, כאורח שאינו קבוע במקום זה.

וזו היתה כוונת השי"ת במציאות זו. ארבעים השנים במדבר נועדו ללמד את בני ישראל את הלימוד הזה בדיוק. "וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל" - נוסעים כל הזמן אף פעם לא יושבים במקום אחד מדי הרבה זמן. זה סמל למצבנו כאן בעולם הזה - עולם של מעבר בלבד.

ניתן לראות את המציאות הזו בחוש גם בימינו. כאשר המהגרים היהודים באו לאמריקה מארצות אירופה, הם התיישבו בתחילה ברובע ה"איסט סייד" של ניו יורק, לאחר מכן עברו לשכונת "בראונסווייל", אחר כך ל"קראון הייטס", וכן הלאה, עוד ועוד מעברים ונדודים. זוהי התוכנית של השי"ת עבור עם ישראל: "וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל" - תמיד נוסעים, לאורך ההיסטוריה כולה. גלינו לבבל, משם לספרד ולצפון אפריקה. אחר כך יהודים גלו ליבשת אירופה. זה התחיל בצרפת ואיטליה ומשם עבר לגרמניה; מגרמניה נדדו לרוסיה, ומשם לאמריקה ואוסטרליה. עם ישראל נוסע ונודד כל הזמן.

מהי תכליתה של מציאות זו? יש כמה וכמה סיבות לכך, אולם אחת הסיבות היא כדי שנרגיש תמיד שאיננו תושבי קבע בשום מקום בעולם, וכי העולם הזה בכללותו אינו אלא מקום ארעי.

נסיעה של שלמות

אין זה אומר שעם ישראל לא נחל הצלחה במסעם מבבל לספרד. נסיעה אין פירושה כשלון. להיפך, רבים כל כך מבין הראשונים ז"ל חיו בספרד. לולא גלות ספרד, לא היינו זוכים לרמב"ם ולרשב"א, לריטב"א ולר"ן, וכן שאר גדולי הראשונים. הכוזרי והחובות הלבבות נכתבו גם הם בספרד.

זה לא היה כשלון; אדרבה - הצלחתם גדלה עוד יותר, דוקא משום שמציאות זו הזכירה להם שהם באו ממקום מסוים והולכים למקום אחר, והם לא יהיו כאן לעד.

הם לא הולכו שולל כמו יהודי אמריקה שחושבים כי "זאת מְנוּחָתִי עַד־יָעַד פֶּה אֶשֶׁב כִּי אֶתִּיקָה", ובטוחים שאמריקה היא ביתם הנצחי. אולם זו טעות! גם יהודי גרמניה חשבו כך - אל תחזרו על הטעות שלהם.

נסיעה של שמחה

ההבנה האמיתית של "אורך עמידתו בעולם", תביא לתוצאות מרחיקות לכת עבורנו. זה משנה לגמרי את מבטנו ואת הצלחתנו בעולם - לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות. מי שחי בצורה כזו, עם מבט של "דירת עראי", יהנה יותר מחייו בעולם הזה. אני יכול להוכיח לכם זאת: האם אינכם נהנים בסוכה הארעית? יושבים ומזמרים את שירי החג, אוכלים סעודות דשנות יחד עם המשפחה. כולנו נהנים מאוד מהסוכה!

למעשה, ניתן להבחין במוחש בנקודה הזו במקומות הנופש. יש יהודים שנוסעים לדירות הקיט שבהרים

לתחרות שנערכה במקום כלשהו, והפרס הראשון היה חמש שניות בתוך כספת של חנות תכשיטים יוקרתית, שבמהלכן יוכל הזוכה לחטוף מכל הבא ליד.

התחרות הסתיימה, זכה מי שזכה, והנה מגיע היום הגדול, יום מימוש הפרס. הזוכה המאושר מגיע אל המקום המיועד, ונעמד מול הכספת הגדולה שתיפתח על ידי שעון עצר. קהל הצופים ממתין בקוצר רוח עד שלבסוף נשמע צלצול הפעמון, ודלת הכספת הכבדה נפתחת באחת. הזוכה עומד שם, ויו"ר החברה פונה אליו: "הזדרז, ידידי!" ודוחף אותו אל תוך הכספת.

האיש נכנס פנימה, ואינו מאמין למראה עיניו. מכל עבר מנצנצים לעברו יהלומים ואבני חן, והוא לא יודע מהיכן להתחיל. אבל לפני שהוא מספיק אפילו לחשוב, חמש השניות מסתיימות, והיו"ר הנכבד מושך את האיש החוצה ברגליו. "רגע! רגע! עוד לא לקחתי כלום!" צועק הזוכה המאושר-לשעבר, אבל זהו, מאוחר מדי, זמנו תם.

חטוף ואכול

זוהי מציאותנו כאן בעולם הזה. בהגיע הזמן, מלאך המוות ימשוך את האדם החוצה, והאדם יקרא בקול: "מה, כבר?" הוא לא השכיל לנצל את חמש השניות שלו בעולם. אבל מי שיודע שהחיים הם כמו חמש שניות, מתכונן אליהן כראוי ודואג לחטוף מכל הבא ליד, ברגע שרק יוכל.

העולם שלנו מלא ביהלומים. אנחנו מוקפים מכל עבר באבני חן, כל כך הרבה דברים שאפשר להשיגם ולהנות מהם, ומי שידע שהוא נמצא כאן לפרק זמן קצר בלבד, יהנה יותר מכולם, והוא גם יספיק יותר מאלו שלא השכילו ללמוד את היסוד הזה מהסוכה. מי שלא התבונן מעודו ב"אורך עמידתו בעולם", וחושב שהעולם הזה הוא דירת קבע, הוא יהיה המפסיד הגדול.

ב' - הנהגה של 'דירת עראי'

סוכות כל השנה

ברגע שהאדם מתרגל לרעיון הזה, ברגע שהוא מבין שהוא רק אורח שחולף עובר לו בעולם הזה, כל המבט שלו על החיים משתנה. מי שיודע שהוא חי "בעולם שאינו שלו" (סנהדרין ק, ב), חי חיים שונים בתכלית.

אולם עבור עבודה זו, לא די במצוות סוכה. אמנם הסוכה היא חלק חשוב מקניית הדעה הזו, ויהודי חכם

למשך חופשת הקיץ הארוכה, בעיקר מלמדים ועובדי הוראה שאינם עובדים במשך חודשים אלו. והנה, מי שנמצא בדירת הקיט למשך חודשיים, יודע שעתותיו בידיו, ולכן הוא אינו ממחר להנות מכל מה שיש למקום להציע, ולמעשה, לאחר זמן מה הכל נעשה די משעמם. אבל בעוד אנשים אלו שוהים בכפר הנופש, הם רואים את אלו שבאים לנפוש למשך שבוע-שבועיים בלבד, וההבדל ביניהם ניכר למדי.

אלו שמגיעים לפרק זמן קצר - מצוידים היטב. הם מביאים עמם את חכות הדיג ואת נעלי ההרים, ויש להם תוכניות מכאן ועד להודעה חדשה כיצד הם מתכוונים לנצל את ימי שהותם באתר הנופש. הם ילכו לפה, לשם, יספיקו את הטיול הזה והזה. הם יודעים שיש להם שבוע בלבד, ולכן הם באים מתוך כוונה להפיק את המירב מהשבוע הזה. הם שוחים, דגים, מטיילים, קופצים. הם עסוקים כל הזמן משום שהם יודעים שהזמן קצר והמלאכה מרובה, והם לא רוצים להחמיץ שום דבר.

עולם מלא בהנאות

כך הוא הדבר בנוגע לעולם הזה. מי שמודע לכך שהעולם הזה הוא עולם חולף וארעי, יהנה ממנו יותר. אל תזלזלו ברעיון הזה שאני מסביר לכם כעת! כשאדם יודע - כמו שכולנו יודעים - שהוא עתיד להישאר כאן בעולם הזה למשך 65 מיליון השנים הבאות, החיים הופכים למשעממים למדי. הוא מאבד ענין במה שקורה בעולם, כי הרי נותרו לו עוד 65 מיליון שנה! אבל אם הוא יודע שהזמן שלו כאן הוא קצת פחות מהמספר הנ"ל, הוא חושב לעצמו: "אולי כדאי שאנסה להנות מהעולם הזה, כל עוד אני נמצא כאן".

למה לא? למה שלא נהנה מהעולם המופלא שבו אנו נמצאים? אנחנו מצווים להביט סביבנו ולומר בהתפעלות: "מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ ה'". עלינו להודות לה' על כל דבר שהוא ברא בעולמנו, הלא כן? איך אפשר להודות על משהו שלא נהנים ממנו, שלא אוהבים אותו? זה בלתי אפשרי! עלינו לאהוב אפוא את השמש. להנות מהשמים הכחולים ומהאוויר הצח. עלינו להנות מכוס מים. יש כל כך הרבה דברים שנוכל להנות מהם, ואם נזכור שאנחנו כאן לזמן מוגבל, הנאתנו רק תגדל.

הזוכה המאושר

לא זו בלבד שמי שיודע שזמנו קצוב נהנה יותר, אלא שהוא אף מספיק יותר. משל למה הדבר דומה,

הניב פירות. על אף שהעץ היה שייך לו מבחינה ממונית, אך כפי שלמדנו, העץ אינו שלו לעשות בו כטוב בעיניו, אלא עליו לעשות בו שימוש כפי שציווה הבורא. היה עליו להתנהג כמו אורח, ולא לקצוץ אילן טוב שעדיין מניב פירות. שיבחת נענש על מעשה זה, וקציצת האילן קודם זמנו, גרמה לו להילקח מהעולם קודם זמנו.

"מי שאינו מכיר את 'אורך עמידתו בעולם', מי שאינו מבין את מהות קיומו בעולם הזה", אומר השי"ת, "חסרה לו ההבנה הבסיסית של תפקידו בעולם, ואין מקומו כאן". לפעמים יש אורח שאינו מכיר את מקומו בבית המארח, וצריך לסלק אותו מהבית.

אורח טוב יודע לקמץ בממונו של הקב"ה. לא בגלל שהוא קמצן. אנחנו מדברים כעת על משהו שונה לחלוטין - הנהגה שאינה נובעת ממידת הקמצנות, אלא מהכרה שהממון לא שייך לנו. הנהגה שמזכירה לאדם תמיד שהוא רק אורח בעולם הזה, ואורח טוב אינו נוהג בממונו של המארח בבזבז ובפזרנות.

ניצול הזמן

מלבד הממון, ישנם דברים נוספים שהאורח בעולמו של הקב"ה נזהר שלא לבזבזם. מי שיודע שהוא נמצא כאן לזמן קצוב, אינו מבזבז זמן. הזמן לא שייך לך - אתה חי על זמן שאול, ואינך יכול להרשות לעצמך לבזבז אותו.

יש יהודים שמנצלים את מוצאי השבתות הארוכים של החורף לביקור אצל המחותנים או אצל בני הדודים, ויושבים ומפטטים במשך שעות. איזה בזבז! לא רק שהם מבזבזים את חייהם, אלא שבהתנהגותם הם מראים בעליל שהם אינם מבינים את מהות קיומם בעולם הזה. אדם שיודע שהוא אורח שבעוד זמן מה יהיה עליו לעזוב את העולם, אינו מכלה את זמנו על פטפוטי סרק.

כמה חשוב לזכור את היסוד הזה - שאנחנו רק אורחים כאן. יש אנשים שמרבים לנסוע לארץ ישראל - הלוך וחזור, הלוך וחזור - סתם כך, ללא כל סיבה. הם טוענים שהם הולכים לבקר את הילדים, אבל זה תירוץ בלבד. הם נוסעים למטרת נופש, כמו אלו שנוסעים לאיים הקריביים או לכל מקום אחר, אלא שכאן זה נעשה ב'הכשר' של ארץ הקודש. מדובר בבזבז זמן ובזבז כסף משווע.

ובעל שאיפות יוכל לזכות לעשירות הדעת במהלך השבוע של חג הסוכות, אולם הדעה הזו חשובה ויסודית מדי מכדי שנשאיר אותה לשבוע אחד בשנה. הקב"ה מצפה מאיתנו לקחת את הלימוד הזה של הסוכה יחד איתנו אל תוך הבית, כדי שנחיה עם התזכורת הזו במשך כל השנה כולה.

הנהגה של אורח

משכך, עלינו למצוא לעצמנו תזכורות, פעולות והנהגות שיזכירו לנו את הידיעה הגדולה הזו, שאנחנו רק מתארחים בעולם הזה. ברצוני למנות כאן מספר דוגמאות להנהגות מעין אלו. יש עוד רבים כגון אלו, ובחרתי כמה דוגמאות באופן אקראי. כדאי ורצוי לתרגל את הדברים הללו, בסוכות ובכל השנה.

הכלל הראשון הוא לא לבזבז. נניח ואתה מתארח לשבת בביתו של יהודי כלשהו. אתה יושב בסעודה, ורואה ערימה של מפיות נייר. אתה רוצה לקחת מפית? אין בעיה. מפית נוספת? כדאי שתחשוב פעמיים לפני שאתה נוטל את השניה.

ומה יקרה אם תיקח שתיים, שלוש, ארבע מפיות - בעל הבית מתחיל להסתכל עליך: "מה קורה כאן?" הוא חושב. "אתה רק אורח. מפיות לא צומחות על העצים!"

כעת אנחנו לומדים שלא רק במפיות של המארח צריך להיזהר, אלא גם את המפיות שלך אינך רשאי לבזבז. גם כשאתה יושב בביתך, על יד שולחן השבת שלך, עליך לזכור שהמפיות אינן שלך. אתה בסך הכל אורח בעולם הזה, ואסור לך לבזבז כסף או מוצרים. זה כבר חידוש! אפילו המפיות שקנית במיטב כספך, אינן באמת שייכות לך. אתה אורח בעולם, ועליך להתנהג בהתאם.

אסון התאנה

בגמרא במסכת בבא קמא (צא, ב) מובאים דבריו של רבי חנינא, שהעיד כי, "לא שכיב שיבחת ברי אלא דקץ תאינתא בלא זמנה" - לרבי חנינא היה בן בשם שיבחת, שנפטר ל"ע בגיל צעיר. אביו רבי חנינא אמר שסיבת פטירתו היתה שהוא קצץ עץ תאנים לפני הזמן הראוי.

כאשר העץ מזדקן וכמעט שאינו מניב פירות, מותר לקצוץ אותו, אבל אחרת, אסור לקצוץ אותו. מדוע? כי הוא לא שלך. הוא של השי"ת.

אלא ששיבחת היה זקוק לעצים לאיזה צורך, והוא קצץ את עץ התאנה קודם זמנו, בשלב שהוא עדיין

רגש מחושב

הנקודה הבאה שברצוני להזכיר, תהווה חידוש גדול עבור אנשים רבים, ולכן אני רוצה שתבינו היטב את הדברים. מבין הדברים שעלינו לזכור כאורחים בעולמו של הקב"ה הוא, שאסור לנו לבזבז רגשות. גם הרגשות ניתנו לנו עבור תכלית מסוימת, ומי שחי מתוך תפיסה שהוא אורח מזדמן, מבין שרגשות הן כמו מפיות - הן נועדו לשימוש רק כפי הצורך, ורק באופן שבעל הבית מצפה שישתמשו בהן.

אדם שבוכה - מוטלת עליו אחריות. על מה אתה בוכה? אם זו בכיה של חינוך, הקב"ה מסתכל עליך ואומר: "האיש הזה מבזבז דמעות. הוא מבזבז את רגש העצבות".

הוא בוכה בגלל שלא כיבדו אותו בעליה מספיק מכובדת. הוא בוכה בגלל שהוא הימר על הסוס הלא נכון. הוא השקיע במניות, והמניה שלו צנחה. הוא בוכה ובוכה. כל החיים שלו הוא בוכה על הדברים הלא נכונים, והוא מבזבז את דמעותיו. הקב"ה רוצה שנבכה רק כאשר הוא אומר לנו לבכות.

יש דברים שאכן ראוי לבכות עליהם. בכו על חורבן בית המקדש. "קומי רַנִּי בְּלִילָה" - כן, קומו ובכו באמצע הלילה - למה לא? לא יקרה לכם שום דבר. גם אנשים צעירים יכולים מדי פעם לומר תיקון חצות. כולם נמים את שנתם, ואתם קמים ויושבים על הקרקע. אף אחד לא צריך לדעת מזה. שבו בחדר שלכם ובכו על חורבן בית המקדש. על זה ראוי לבכות. אך אל תבזבזו רגשות.

שמחה עם תכלית

גם רגש השמחה אינו שייך לנו, ואסור לנו לבזבז אותו. יש אנשים שיושבים בבית קפה, צוהלים ו"עושים שמח" - זו שמחה של חינוך! לשמוח על לא כלום הוא חטא! אתה משתמש ברגשות לדברים הלא נכונים. "מה הבעיה?!" הם שואלים. מה הבעיה? הבעיה שאתם מבזבזים רגשות.

"על מה אתם שמחים?" שואל השי"ת. "הזמנתי אתכם כאן לעולמי כאורחים, ואתם משתגעים ומתלהטים על כלום, על אפסיות?"

יש מספיק מה לעשות עם הכסף והזמן, וככל שיזהר האדם שלא לבזבז סתם כך את ממונו וכספו, כך הוא מזכיר לעצמו שוב ושוב שהוא חי בעולם שאינו שלו.

מילה בסלע

הרמב"ם 10 כתב חידוש נוסף בענין מהות קיומנו כאורחים בעולמו של הקב"ה. בפירושו למסכת אבות, כתב הרמב"ם שהקב"ה מקציב לכל אדם מספר קצוב של מילים שאותם הוא יכול לדבר בימי חייו. אתם שומעים? זהו חידוש גדול. הוזמנת לעולם הזה בתור אורח, וניתנו לך מספר מסוים של מילים. עליך להיזהר אפוא שלא לומר מילה מיותרת, כדי שלא תבזבז את קצבת המילים שלך.

"מִי הָאִישׁ הַחֶפֶץ חַיִּים?" אתה רוצה להישאר עוד כמה שיותר זמן בעולם? דבר פחות. אם תגמור את מכסת המילים תוך זמן קצר, לא תהיה לך עוד זכות להמשיך לחיות.

אתם שומעים את הפשט הזה? עלינו לקמץ במילים, כי הן לא ניתנו לנו לבזבזים. מילים שוות כסף. "מילה בסלע" (מגילה יח, א) - כל מילה שווה דולר; יותר מדולר. גם אם אתה עשיר, אסור לך לקחת דולרים ולזרוק אותם סתם כך מהחלון. הוא הדין לגבי מילים - אי אפשר לזרוק אותם סתם כך מהפה.

ברמב"ם (פירוש המשניות אבות א, יז) מבואר שכלל זה תקף אפילו בדברי תורה. אם יכולת לומר הלכה בחמש מילים ואמרת את זה בעשר - הרי שבזבזת חמש מילים. כך הוא מבאר את מה שאמרו חז"ל (פסחים ג, ב), "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה" - על מנת לחסוך במילים. כמובן שלימוד בדרך קצרה מסייע להבנת התלמיד, כי כאשר מכבירים במילים התלמיד מתבלבל, אבל ברמב"ם מבואר טעם נוסף - כדי שלא לבזבז מילים. איננו יכולים להרשות לעצמנו לבזבז מילים. מילים הם החיים שלנו.

אורח טוב אמור להבין את זה. הוא משתדל ככל יכולתו לשמור על שקט בבית מארחו. הוא לא פותח את פיו הגדול ומשחרר את לשונו, אלא מבין שעליו לשתוק כמה שיותר.

1. הערת העורך: לא מצאנו בדברי הרמב"ם.

שמאחר יותר באותו יום אתם תלכו ברחוב ותחשבו בלימוד, ותוך כדי שאתם מלטפים את הזקן, הגרעינים יפלו ויזכירו לכם להתפעל מהם.

מזה כן צריך להתפעל. אבל להתפעל סתם כך מהטבע, כמו המדענים הכופרים? זה סתם בזבוז של רגשות. הקב"ה לא נתן לנו רגשות כדי לבזבז אותם על הבלים. זה עסק רציני! על האדם לדעת שהוא עתיד ליתן את הדין על רגשות שאינם במקומם, כי הדבר מראה שהוא חושב שהוא בעל הבית, והוא מחליט מתי כן להתרגש ומתי לא.

משימה זו - לזכור שאנחנו רק אורחים כאן - דורשת תרגול רב. ככל שירבה האדם להזכיר לעצמו את "אורך עמידתו בעולם", את העובדה שהוא רק מתארח כאן, כך יצליח לעצב את דעתו לפי האמת, הזו. עלינו להיזהר לא לבזבז זמן, כסף, מילים ורגשות, להנות מהעולם כפי שבעל הבית מצפה שנהנה, ולבנות ולהשיג את מה שהוא רוצה שנשיג.

ג' - הכנה ל'דירת קבע'

המלך החדש

כעת אנחנו מגיעים לחלק העיקרי של דברינו. כל מה שדיברנו עד כה היה רק הקדמה לנושא החשוב שאותו נלמד עכשיו. החובות הלבבות (שער עבודת האלקים פרק ט) ממשיך משל חשוב ביותר. הוא מספר אודות אדם שהפליג בספינה, וספינתו טבעה בים. הוא נפל אל תוך המים, והגלים נשאו אותו לחופה של מדינה בלתי מוכרת. הוא שכב שם על החוף, בעירום ובחוסר כל, וניסה לחשוב לאן לפנות.

והנה לפתע הוא רואה קבוצה של אנשים מתושבי המדינה, המתקרבת לעברו. כאשר הגיעו אליו, הם פנו אליו ואמרו: "ברוך הבא, מלכנו החדש ירום הודו!" הם הלבישו אותו בגדי מלכות, הניחו כתר זהב על ראשו, ואז לקחו אותו לארמון המלוכה והושיבו אותו על כסא המלוכה. כעת הוא היה המלך.

האיש לא שאל יותר מדי שאלות. הוא התענג על מנעמי המלוכה, ונהנה מכל רגע. אכן, היתה מחשבה שניקרה במוחו כל הזמן. הוא מאוד רצה להבין מה קורה כאן. הוא החליט להמתין לשעת הכושר שבה יוכל לגלות את האמת, ובינתיים הוא פקח עין וחישב ברחבי הארמון מישהו שעליו הוא יוכל לסמוך, עד שלבסוף הוא גילה אדם כזה.

אכן, שמחה היא דבר חשוב ביותר. תשמחו ביום טוב. בסוכות זמן שמחתנו יש מצוה לשמוח. תשמחו על כך שהקב"ה נתן לכם בריאות. "תודה לך ה' שגופי מתפקד כראוי!" אה! לזו תיקרא שמחה! תשמח בכך שיש לך שתי כליות בריאות. אי אי אי! תרקוד ותשיר על כך שאינך מחובר לאינפוזיה או לזונדה. "אה! ברוך ה'! אני כל כך שמח!" את זה אף אחד לא עושה, אבל לשם כך נבראה השמחה.

מי שמשתמש בכח השמחה שלו כדי להודות לה' ולשמוח במתנות שהוא נתן לנו, מנצל את המתנה הזו למטרה שלשמה היא ניתנה. אחרת, הקב"ה אומר: "מדוע אתה מבזבז את מה שנתתי לך? אם ברצונך להיות אורח טוב, אל תבזבז את הרגשות שקיבלת ממני".

מה מלהיב אותך?

הדבר נכון גם לגבי רגש ההתרגשות וההתלהבות. אתה רוצה להתלהב ולהתרגש? תתלהב רק מה'. כך מלמד אותנו דוד המלך ע"ה: "הִלְלִי נַפְשִׁי אֶת ה'" (תהילים קמו, ב). 'להלל' פירושו להתרגש. 'נפשי, את רוצה להתרגש? אֶת ה'! תתלהב ותתרגש רק מהקב"ה, ולא משום דבר אחר.

יש אנשים שמתרגשים ממוסיקה. הם נכנסים לחנויות מוסיקה, ורואים אותם רוקדים ומקפצים לקול הצלילים. ממה אתה מתרגש?!

מוסיקה, אם לא משתמשים בה לעבודה ה', היא 'מישיגאס'. אם זה לעבודת ה' - אז כן, בהחלט זה דבר טוב. יש אנשים שלומדים מוסר ממוסיקה. "אוי אוי אוי אוי אוי!" מוסיקה ממוסר. זה נפלא. אני זוכר כיצד בסלבודקה היו מומחים בניגונים, שהיו מנגנים ניגונים מיוחדים תוך כדי לימוד המוסר. איזה תענוג היה לשמוע אותם! ניגון הלויים בבית המקדש - בוודאי! בכוחה של נגינה זו היה להביא את האדם לידי רוח הקודש. אבל סתם כך להתרגש ממוסיקה? זה טיפשי ביותר. זה בזבוז של רגשות.

פלאי הבריאה

הדברים נכונים גם כשמדובר בלהתרגש מטבע הבריאה. מה יש להתרגש מהטבע? אם מתבוננים בטבע כדי לראות דרכו את יד ה', להתרגש ולהתפעל מהעצים ומגרעיני הפירות - אז זו אכן מעלה גדולה. היום אנחנו יודעים שבתוך כל גרעין קיימים מיליוני פיסות מידע. בוודאי שצריך להתפעל מכך! יצא לכם פעם לאכול תפוח, ותוך כדי אכילה, מספר גרעינים נשרו לכם לתוך הזקן - מדוע דבר כזה קורה? משום

לבסוף, השנה אכן באה לסיומה. ביום בהיר אחד, פרצו בני האצולה של האי אל המלך, הסירו מעליו באחת את בגדי מלכותו, הניחו אותו בתוך תיבת עץ, ודחפו אותו אל עבר הים הפתוח.

אבל הוא הפליג מתוך תחושת בטחון. הוא ידע שהוא יחתור ויחתור עד אשר ימצא ספינה. הוא יבקש מקברניט הספינה לקחת אותו למקום מגוריו, ויבטיח לו כי הוא יבוא על שכרו.

וכך אכן ארע. האיש הזה, שהבין שהוא לא באמת מלך, ושהאי הקסום אינו אלא דירת עראי, קיבל את השכר הגדול, את הרכוש הרב שצבר לעצמו במשך שהותו על האי, העושר שהמתין לו במקום החשוב באמת.

המתקפה על מונבז

הנמשל ברור מאליו. העולם שלנו דומה לאותו האי. תינוק שנולד בטוח שהוא מלך העולם. העולם שייך לו, והוא יקבל את מבוקשו - אין בכלל על מה להתווכח. אולם המציאות אינה כן. אנחנו רק מבקרים בעולם הזה. בין אם הביקור שלנו יארך שנה ובין אם שבעים שנה, אנחנו אורחים ותו לא.

לכן חובה עלינו לשמוע בקולו של החובות הלבבות ולהתחיל לייצא מהעולם הזה חפצים יקרי ערך, כפי שעשה אותו מלך חכם. במקום להיות טיפש שעסוק בלייבא שטיחים מפוארים, צעצועים יקרים, רכבים חדשים וחשבונות בנק מלאים, עלינו לייצא כמה שיותר.

עלינו ללמוד ממונבז המלך. מונבז היה מלכה של מלכות בשם "חדייב", והוא הפך לגר צדק. משכך, הוא החל לתת כסף רב לצדקה, אותו חילק לעניי ישראל.

מנהג זה לא מצא חן בעיני בני משפחתו. "חברו עליו אחיו ובית אביו" (בבא בתרא יא, א) - "מה אתה עושה?!" טענו כלפיו. "אמרו לו, אבותיך גנזו והוסיפו על של אבותם, ואתה מבזבזם?!" כיצד אתה לוקח את העושר שצברו אבותיך ומחלק אותו לצדקה?

חשבון בנק שמימי

ומה ענה להם מונבז? "אמר להם, אבותי גנזו למטה ואני גנזתי למעלה". אני מייצא את הכסף, ושולח אותו לחשבון הבנק הגדול שממתין לי למעלה. אני שומר את הכסף לזמן שבו באמת אזדקק לו, וממיר את הכסף והזהב הגשמיים לזכויות נצח של מצוות צדקה. משימה כעין זו מוטלת על כל בחור ישיבה. אתה לא תישאר בישיבה לנצח, ותכליתה של הישיבה אינה

הוא החליט לנסות ולהתיידד עם האיש, וכעבור זמן מה, קרא לו הצידה ושאל: "תאמר לי את האמת: מה הסיפור? מדוע הכרתם אותי למלך?"

המלכים לשעבר

"אסביר לך", אמר האיש. "מכיון שהאי שלנו מוקף בסלעים חדים, מפעם לפעם טובעות ספינות בקרבת מקום, ולפעמים מגיעים אלינו ניצולים שאיבדו הכל. הוחלט אצלנו באי שבכל שנה ושנה, הניצול הראשון שמגיע לאי, הופך מיידית למלכנו. כמובן שאף אחד לא מספר לו שזהו מינוי זמני, לשנה אחת בלבד. במשך שנה זו הוא זוכה לכבוד מלכים, יחד עם כל מנעמי המלכות.

"אך בסיומה של השנה, אנחנו פושטים את בגדי המלכות מעליו, ומחזירים אותו למצב שבו היה כשהגיע. לאחר מכן אנחנו מניחים אותו בתוך תיבת עץ, מין סירה קטנה, דוחפים אותו בחזרה אל הים, ואומרים לו: 'שלום ולא להתראות!'"

המלך החדש חשב על הדברים ששמע זה עתה. הוא הבין שכל אותם טיפשים שכיהנו כמלכים עד כה, היו בטוחים שמלכותם תימשך לעד. הם חיו בדמיון! הם לא שאלו את עצמם אפילו פעם אחת: 'מה קורה כאן באי הזה? האם אני באמת המלך?' אף אחד לא שאל את זה.

ומה הם עשו? הם עמלו לקבץ כמה שיותר ממון אל תוך האי. כל מה שהם יכלו לייבא - הם ייבאו. הם שלחו שליחים להביא אליהם את כל הכסף והתכשיטים שהיו להם בביתם. הם מכרו את כל הנכסים שהיו בבעלותם, המירו את הכל למזומן, וייבאו את זה לאי. כמובן שהם דאגו שהאשה והילדים יגיעו לאי אף הם.

ומה ארע בסופה של שנה? השליכו אותם אל הים, והיה עליהם להשאיר הכל מאחור. האשה, הילדים, הכסף והזהב - הכל נשאר באי, והם יצאו לבדם אל הים הפתוח, כשכל רכושם מסתכם בסירת עץ קטנה.

מלך הייצוא

האיש הזה החליט שהיה לא תהיה. "איני יכול לנהוג כך. לא אהיה טיפש". והוא החל בעסקי הייצוא.

שימו לב למילה הזו: ייצוא. הוא החל לייצא מהאי. הוא ניסה להבריח כמה שיותר טובין משם. את התכשיטים שניתנו לו על ידי נתיניו, הוא השתדל למכור, ולשלוח את תמורתם אל חוף מבטחים. הוא התמקד במשימה זו במשך השנה כולה.

וזה אמור להוות עבורנו סמל ומופת להכרת הטוב שמוטל עלינו להרגיש כלפי בעל הבית האמיתי. אנחנו מלאים בהכרת הטוב כלפיו על כך ששלח אותנו לעולם הזה, ועלינו להודות לו בכל הזדמנות על הכל. זהו אחד התפקידים הגדולים המוטלים על כתפיו - לייצא את הכרת הטוב שלנו מהעולם הזה לעולם הבא.

בכל יום ויום אנחנו מברכים את ה' ומודים לו על חסדיו, ובזה אנחנו צוברים עוד ועוד רכוש לחיי הנצח. ככל שנרבה להכיר טובה לבורא העולם ולהודות לו על טובותיו - כך יגדל ההון המצטבר בחשבון הבנק שלנו בעולם האמת.

מה אנחנו צוברים שם? אהבת ה'! אמירת "תודה" היא הדרך הטובה ביותר לייצא אהבת ה'. כל מה שאדם מקבל בעולם הזה, צריך להיות מתורגם למושגים של אהבה.

ה' נתן לך אוכל? נהנית ממנו? השתמש בהנאה זו כדי לעורר בקרבך אהבת ה'. אהוב את ה' עבור ארוחת הבוקר שנתן לך. חשבת אי פעם על הרעיון הזה - לאהוב את ה' עבור ארוחת בוקר? אני רציני לגמרי. זוהי הסחורה הטובה ביותר. כל מה שה' נותן לך בעולם הזה, עליך לתרגם את זה לאהבה, כמה שיותר אהבה. הרכוש הזה יישמר לך לנצח נצחים.

אל תמעיטו בערכה של עבודה זו. אל תחשבו שזה ענין פשוט. זהו עיקר הצלחתנו בעולם.

לסיכום

הבה נסכם את הדברים. העולם הזה הוא כמו סוכה. אנחנו חיים בדירת עראי, ונשלחנו לכאן למטרה אחת - להיות "יצאנים". הקב"ה מצפה מאיתנו לייצא כמה שיותר סחורות משובחות מתוך הסוכה הזו אל העולם הנצחי שממתין לנו.

אך מכיון שהעולם הזה עושה עלינו רושם של מקום קבוע - הוא מתעתע בנו ללא הרף - מוכרחים אנו למצוא דרכים להזכיר לעצמנו שאנחנו נמצאים פה לזמן קצוב, כדי שנזכור תמיד שאנחנו רק אורחים. לכן מוטלת עלינו החובה להתרגל לנהוג כמו אורחים, על ידי שנקפיד לא לבזבז כסף, זמן, מילים ורגשות.

למרות שקנין הדעת הזה, שהעולם הזה הוא עולם חולף, הוא דבר שמוטל עלינו לעסוק תמיד בקנייתו, הרי שחג הסוכות הוא הזמן המובחר ביותר עבור עבודה זו. זוהי תכליתה של הסוכה. בעודנו יושבים בדירת העראי שלנו במשך שבעת ימי החג, יש לנו

רק לשהות בה וללמוד בה. אתה אמור לקחת אתך משהו מהישיבה, כדי שכאשר תיפרד ממנה, תהיה בן אדם שונה.

כמובן שצריך לייצא את התורה שכתובה בתוך הספרים, לא את הספרים בעצמם. פעם, בישיבה שבה לימדתי לפני כארבעים שנה, למד בחור שסבל מפיגור קל. ככל הנראה הוא שמע מישהו שאמר שצריך לקחת מה שאפשר מהישיבה, והחליט ליישם את הדברים כפי הבנתו. יום אחד התקשרו אלי משכונת ה"איסט סייד" והודיעו לי שהבחור הזה עומד בפינת רחוב כשלפניו שולחן, ומוכר את ספריה של הישיבה...

הוא לא הבין נכון את הרעיון. הוא לא לקח כלום מתוך הספרים, אלא ייצא את הספרים עצמם. עלינו להחדיר לראש שלנו את מה שהסוכה מלמדת אותנו - להשקיע בעולם הזה בעיקר בייצוא, כי החיים חולפים במהירות, ועלינו להתחיל להתכונן לחיי הנצח.

סחורה ושמה 'תודה'

צריך לייצא תפילה - זהו הישג גדול וכביר. ככל שתשלח יותר תפילות לקב"ה, וככל שתפילות אלו יהיו משובחות יותר, הרי שאתה משגשג בעסקי הייצוא שלך. אשרי מי שמקדיש את חייו ומתעלה בעבודת התפילה.

איני יכול להתאפק מלהזכיר עוד אחת מהסחורות המשובחות ביותר שצריך לייצא: אמירת 'תודה'. עלינו להרבות כמה שיותר באמירת תודה, ולצבור עוד ועוד עושר שיישמר לנו לנצח נצחים.

"אורח טוב מהו אומר? כל מה שטרח בעל הבית, לא טרח אלא בשבילי" (ברכות נח, א). רואים אנו מכאן שאחד מתפקידיו העיקריים של אורח הוא להכיר טובה למארחו. הבה נחליט להיות אורחים טובים ולהשתלם במידה זו, ובכך נצבור לעצמינו הון רב לעתיד לבוא.

להודות לשווער ולשוויגער

נניח ואתה מתכוון להתארח בסוכתו של השווער לחג הקרוב. הנה לך הזדמנות להכיר טובה. אתה חייב לו כל כך הרבה הכרת הטוב על כך שהוא נתן לך אשה. וכעת הוא מארח אותך על שולחנו, והשוויגער מביאה אל הסוכה כל מיני מעדנים. כדאי שתחשוב על הכרת הטוב שאתה חייב להם, ולא יזיק אם גם תאמר את זה בפה. במשך כל הסוכות עליך להודות להם, בכל הזדמנות, על כל מה שעשו למענך.

ברגע שקיבענו בתודעתנו את ההכרה שה' הוא המלך, המסקנה המתבקשת מכך היא שהוא שולט ומשגיח עלינו בהשגחה פרטית.

וזה בדיוק מה שהסוכה מלמדת אותנו. "כִּי בַסֻּכֹּת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". לבני ישראל לא היו ערים מוקפות חומה ובניינים גבוהים וחזקים. הם חיו בסוכות, באהלים, ובכל מיני מבנים ארעיים וקלושים, שלא סיפקו להם כל הגנה מפני אויבים. הם היו חשופים לסכנות תמידיות, ולכאורה היו במצב הכי פחות בטוח בהיסטוריה. ועם זאת, מעולם, לכל אורך ההיסטוריה, עם ישראל לא היה בטוח ושלו כפי שהיה במדבר. מאז ועד עתה לא זכה עם ישראל לערובה מאת הקב"ה לבטחונם המלא, כפי שהיה להם ביושבם בסוכות הקטנות והרעועות. כיצד יתכן הדבר? איך יכול להיות שהם היו בטוחים ושמורים, על אף שלא היו להם כל אמצעי הגנה?

התשובה היא הסכך. הסכך מסמל שאין מעליך שום דבר שיכול לשמור עליך, מלבד כבודו יתברך. השגחתו המיוחדת של ה' היא זו שסיפקה להם את הבטחון והשלום, כמותם לא היה לעם ישראל מאז ומעולם.

זה המסר של חג הסוכות. עם ישראל חי בכל רגע ורגע ב"סוכת שלומך" - תחת השגחתו של הבורא.

גם כיום, למרות שאין לנו את אותה שמירה מיוחדת לה זכו אבותינו, ואיננו זוכים לאותה מדרגה של השגחה פרטית, אבל הקב"ה נמצא איתנו היום, כמאז ומעולם. אמנם באותם ימים, הדבר היה ניכר יותר. השכינה שרתה למעלה מראשם על ידי ענני הכבוד, במטרה ללמד את הדורות כולם, שגם כאשר לא יהיו לנו ענני כבוד, עלינו לזכור כי השכינה חופפת על ראשינו, והשגחתו של הבורא יתברך לא סרה מאיתנו.

כל אומות העולם יפלו במשך הזמן, ויבלעו באדמה, אולם עם ישראל חי לעד ולנצח נצחים. לא משנה כמה ניראה כאומה חלשה, עלינו להזכיר לעצמנו תמיד שאנחנו החזקים מבין כל האומות, משום שהקב"ה נמצא איתנו.

נמצא שהסוכה היא תוצאה ישירה של מלכות ה'. הסוכה היא האמונה והבטחון המגיעה מתוך ההכרה שה' הוא מלכנו. והכרה זו נלמדת על ידינו בראש השנה וביום הכיפורים.

הזדמנות נהדרת להחדיר אל שכלנו את הלימוד הגדול הזה, ולחשוב שוב ושוב: "העולם הזה הוא דירת עראי אחת גדולה. כשאשוב לביתי לאחר החג, לא אשכח שגם בית האבן החזק והיציב שלי הוא למעשה דירת עראי, ואשתדל לאגור כמה שיותר תורה, מצוות, יראת שמים, חסד וצדקה, ולייצא אותם אל העולם הבא.

"ולא רק בביתי. ברגע שאלמד את היסוד שהסוכה באה ללמדנו, בכל מקום שאליו אפנה בעולם הזה, אעסוק תמיד בייצוא של עבודת ה'. ובהגיע זמני להיפרד מדירת העראי הזו לאחר מאה ועשרים, אעשה את דרכי אל עולם האמת, שם ימתין לי העושר הרב שצברתי בימי חיי".

חג כשר ושמח!

בואו נהיה מעשיים

לנצל את הסוכה

בחג הקרוב, בכל פעם שניכנס לסוכה, נשתדל בלי נדר לחשוב על הסוכות הארעיות שבהן ישבו אבותינו, ונזכור שזו כוונת השי"ת - להזכיר לנו שאנחנו רק מתארחים כאן. כאורחים, ניזהר לא לבזבז את משאבי העולם הזה. זה יזכיר לנו לעסוק בייצוא התורה והמצוות שלנו מהעולם הזה לעולם הבא.

שאלה:

האם יש קשר בין יום הכיפורים לבין חג הסוכות?

תשובה:

בוודאי שכן. יש קשר ברור והדוק. בראש השנה וביום הכיפורים אנחנו עסוקים בלהמליך את הקב"ה: "המלך הקדוש", "ותמלוך אתה ה' לבדך" ועוד ועוד. תפילות הימים הנוראים ספוגות בעבודה זו של קבלת מלכות ה'.